

LLIBRES

Núria Canyelles Vilar

CLERGUES I PECATS A LA BAIXA EDAT MITJANA. EL CAS DEL VENDRELL I SANT VICENÇ DE CALDERS

Ed. Llibres de Matrícula. Calafell 2009

Edició del treball guardonat amb el premi Sant Ramon de Penyafort 2004 de Vinseum que ens proposa una interessant aproximació a les parròquies del Baix Penedès esmentades en el títol a la baixa edat mitjana, a través de la interessant documentació generada per les visites pastorals, que posen al descobert la vida i els costums més arrelats en la població, com una mena de descripció indirecta de la vida social als segles XIV i XV.

El volum s'inicia amb una descripció de la parròquia del Vendrell i de les que, com Sant Vicenç, en depenien, així com del caràcter de les visites pastorals, per entrar tot seguit en la informació que aporten els documents de l'època sobre el ministeri pastoral del bisbe i el servei religiós dels clergues. En una darrera part l'autora centra la seva atenció en els aspectes de compliment de la moral cristiana que ens aporten les visites pastorals. Així, les indicacions sobre la moralitat dels clergues i dels laics, els incompliments matrimonials, les activitats lucratives il·lícites i altres compliments d'obligacions cristianes. A la cloenda i abans d'un important conjunt d'annexos, l'autora remarca com Sant Vicenç de Calders i el Vendrell ofereixen una àmplia representació de les conductes amorals des del punt de vista cristià, sense que puguin ser considerades excepcionals.

J.S. i B.

Centre d'Estudis Sadurninencs

LA VILA AL SEGLE XIX, ENTRE FIRES I CARLINADES

Ed. CES. Sant Sadurní 2010.

Com cada any i amb motiu de les Fires de la vila penedesenca, el Centre d'Estudis ha preparat una exposició i, amb ella, un acurat catàleg. Una i

altre han repassat aquest any els principals trets de la història local decimonònica amb algunes imatges i, especialment, una ben acurada cronologia dels esdeveniments que enceten el setembre del 1833 i que clouen el desembre de 1876 amb l'arribada al tron d'Alfons XII.

Si l'exposició feia de bon veure i entretenir-se resseguint indrets i detalls, el catàleg, prou acurat –resultat d'una feixuga tasca de recerca de dades, algunes d'elles pràcticament inèdites fins ara–, ofereix en una dotzena de pàgines una eina prou aprofitable de consulta, amb el complement d'una presentació que contextualitza l'espai històric estudiat i ens permet entendre la vida en una població penedesenca que no era encara la capital del cava.

J.S. i B.

Josep Maria Rovira

1984 (I ALGUNA COSA MÉS)

Edició de l'autor. Vilafranca 2010

El 1984 Josep Maria Rovira va escriure diversos poemes per a dos o tres recitals que va realitzar en l'anomenat "Racó d'Art" de Sant Martí Sarroca, espai ja desaparegut. En aquells recitals el van acompanyar Paton Soler, Pep Piques i Joan Rios, i d'allò ja en fa 27 anys. Ara, Rovira ha revisat aquelles composicions i hi ha afegit algunes composicions més en un aplec que sap mantenir l'habitual lirisme intimista en les composicions de l'autor, amb una certa dosi de nostàlgia juvenil.

La base de tot plegat és la simplicitat de sempre i la netedat en els sentiments que es fan explícits, una sensibilitat molt directa, molt dels anys setanta, diríem nosaltres, amb una reivindicació decidida de la natura i de les coses senzilles que caracteritzen la nostra vida. Tot plegat amb l'ús d'algunes figures retòriques prou remarcables com l'antítesi, que trobem també en els sentiments del poema, tan allunyats de la indiferència de l'entorn.

En algun moment ens sorprenen algunes imatges que volen anar cap al surrealisme en una poètica rítmica, de vers curt, viva i punyent, mentre en altres moments el ritme esdevé més llarg i pausat, amb imatges que clou la metàfora, tan lliures com en la composició "Brogit". Tot plegat ens porta a algunes imatges, com la del vell rodamón, que

esdevindran posteriorment referències en altres treballs creatius seus: el rodamón perdut en el brogit, amb una història d'amor que li ha marcat la vida, o -en els poemes afegits- la vella cabaretera de passat esplendorós i present tèrbol. A Rovira li hem d'agrair la constància en tants anys -més de tres dècades- de treball creatiu i també de tants i tants recitals poètics.

J. S. i B.

Dámaso de Lario

Carlos Maldonado- Bourgoin

PEDRO GRASES 1909-2009

Ed. Fundació Pedro Grases

Opuscle publicat amb motiu de l'acte commemoratiu del centenari del naixement del vilafranquí Pere Grases, celebrat el 27 de maig del 2010 a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. En una edició de disseny, especialment acurada, s'acull primerament una evocació àmplia i bibliogràficament documentada de la personalitat de Pere Grases, a càrrec de Dámaso de Lario, ambaixador d'Espanya a Veneçuela, que repassa la perspectiva inicial de l'exili en el nostre personatge, la seva labor de recuperació de la memòria històrica comuna hispanoveneçolana, així com una aproximació a la magnitud de l'obra de Grases i unes reflexions sobre la perdurabilitat del seu llegat.

El gruix del volum, però, el constitueixen més d'una trentena de pàgines de l'historiador i professor veneçolà Carlos Maldonado- Bourgoin, actual sots president de la Fundació Pedro Grases. El text repassa les arrels familiars i històriques dels primers anys de Pere Grases, la seva etapa de formació universitària, la guerra i l'exili, i a partir de la seva arribada a terres americanes dibuixa la seva trajectòria intel·lectual, però bàsicament des d'una perspectiva humana, fins al punt que aconsegueix oferir-nos un retrat psicològic ben complet d'aquest intel·lectual extraordinari, del qual recull també algunes de les frases que millor sintetitzen el seu pensament.

J.M.L.

Ramon Grau

RESERVA VERDA

Ed. Mina. Barcelona 2010

No és habitual, gens habitual, que un autor de guions cinematogràfics o de televisió, amb una trajectòria llarga i dilatada, com és el cas del penedèsenc Ramon Grau, decideixi entomar el sempre difícil camí de la novel·la. La sorpresa és encara més gran quan el resultat ve a ser una bona aportació a la promoció del Penedès, tot pregonant al subtítol -i sense engany és així- que estem davant "una novel·la d'intriga que ens descobreix el Penedès". Hi ha qui pot pensar que la identitat d'una terra la poden desenvolupar millor que ningú els grans creadors d'un o altre camp de l'expressió artística, com l'Empordà o la Toscana italiana dels escriptors de volada. Possiblement en altre temps havia estat així, però cal reconèixer que en el nostre món d'ara hi ha poques obres literàries que facin la bona labor que ha fet i està fent el llibre de Ramon Grau.

És així que aquesta és una obra que vol fer feina, que, tot i ser literatura, no té pretensions literàries de tipus estètic, sinó d'intriga, en el seu fil argumental, que té la voluntat de captar el lector per a fer-li conèixer la realitat de la terra del narrador i, al mateix temps, plantejar-li una colla de temes que són de la més absoluta actualitat: com ens veuen als catalans des de Madrid, com fer conèixer la nostra terra (si cal amb les dades del GPS), el sentit de territori i vegueria, d'identitat i metropolitanisme, el caire de l'especulació immobiliària incidint sobre el territori, o la conservació del paisatge com a element bàsic d'identitat.

Afegim-hi que també pretén insistir en el paper atractiu de la Vilafranca comercial i de carrer. I encara, molt més, el llibre no s'està d'incidir en el patrimoni arquitectònic del Penedès, en el romànic, en els vins i la gastronomia, en l'enoturisme i els hotels rurals, en els monuments com la Giralda de l'Arboç o la basílica vilafranquina, en la lluita contra el CIM i, a més, en la plenipotenciària Festa Major de Vilafranca i en la patxoca del Penedès modernista.

Hi haurà qui pensi, i més a la vista d'aquest comentari, que aquesta és una obra d'excessos. Això no resulta pas cert, els elements i detalls es dosifiquen prou bé a les seves pàgines, en episodis o capítols que tenen sempre un espai escènic molt determinat. Ramon Grau sap jugar amb els elements del fil argumental i ens porta de la mà amb decisió

durant més de tres-centes pàgines. El resultat és una novel·la feta més per als de fora que per als de mateix Penedès, una obra que demana a crits ser traduïda al castellà i publicada amb bombo i platejats, i encara més quan a les seves pàgines s'insisteix en un fet prou simple: el català com a llengua fàcilment entenedora pels castellanoparlants.

Ramon Grau és ambiciós, i posat a fer, aprofita l'esforç fins a baix, proposa en un sol llibre totes les intencions. Potser estem davant d'un excessiu nombre d'objectius que acaben condicionant els personatges des de la perspectiva psicològica, fins al punt que ens resulten bastant plans –com passa sovint a les sèries de televisió– perquè no hi ha temps per a treballar els sentiments, el ritme de la història els arrossega sense espai per a la reflexió. En qualsevol cas, el conjunt és prou recomanable, s'aguanta prou bé, sap mantenir el ritme i l'atenció del lector i, el que és més important, sap parlar del nostre Penedès per posar-lo en una de les primeres línies de l'edició de narrativa en llengua catalana. Certament, tota una sorpresa.

J.S.i B.

Joan Bosch i Planas

EL PATIO DEL SOL

Ed. San Marcos. Lima 2009

Una mirada atenta sobre les coses senzilles.¹

La figura del sol en la cultura incaica i en la cultura peruana i andina contemporànies és un element vital, destacadíssim. Cal recordar que en tot el que fa al desenvolupament de la cultura andina, la seva figura ha estat un element religiós, un element artístic, un principi rector de la vida econòmica i un aglutinador de la vida social. Aquest rol del sol com a motor i guia vital és l'element que configura i aplega una col·lecció de relats senzills, escrits en castellà, amb un llenguatge simple i singular: *El patio del sol*, del bon amic Joan Bosch.

Són quinze textos breus i quatre relats, en prosa, que destaquen elements clau de qualsevol literatura de convivència: la font, el Macchu Picchu, la nina, Miguel i Àngela, els nens, la terra, l'habitació, la música, la decisió, la dansa, la mort, el viatge, la trobada, el llibre.

A partir de relats elementals, escrits de forma acurada, amb bon domini del castellà, l'autor ens explica un món diferent. Els traços són senzills, sense caure en el naïf, però d'un caràcter tranquil que disposa a la lectura i a la reflexió.

És lectura per a totes les edats, sobretot per a les edats tendres. La literatura castellana (i en especial la llatinoamericana) viu un bon moment que ens permet gaudir de creacions d'aquesta mena. *El patio del sol* és una peça més que corrobora aquesta tendència.

És una literatura de viatge. Hi ha mirada de viatge pertot arreu, descriptiva i enamorada de les noves percepcions que es reben. L'autor barreja la veu del cronista i el relat fantàstic, la descripció senzilla i els esdeveniments extraordinaris, el relat de costums i la referència històrica. Així, es van succeint la fantasia infantil (a *L'habitació*), el valor dels somnis (a *El viatge*), l'homenatge a la vellesa (*La mort*), l'observació poètica de la realitat (*La dansa*), l'esperit ecologista i animalista (*Ate*), el filó afroandí (*Ndeme*), la soledat i la tristesa (*La terra/La mort*). Com a literatura atenta de viatge, surt a cada pas la vinculació directa entre paisatge i paisanatge, entre la naturalesa i l'home que l'habita.

L'addenda està composta per quatre relats extraordinaris. *Sunkullay* és un homenatge al quètxua. *L'afaitat* ho és als records entranyables. *L'Hotel Principal* i *La mosca de l'ambaixada espanyola* són una incursió reconfortant en la literatura d'humor.

És un llibre per llegir. Plàstic, àgil, imaginatiu.

Roberto Labandera

El patio del sol

Un cop llegit, tinc una mica la sensació d'haver estat passejant per l'altiplanície peruana, d'haver inhalat el seu aire, d'haver contemplat bocabadat la seva natura. I és que el recull de contes d'en Joan Bosch aborda amb un estil sobri i directe una imaginativa recreació d'una cultura que, no per llunyana, ens és aliena.

Des que els primers descobridors i conqueridors varen arribar a Amèrica del Sud, el seu paisatge no ha deixat de meravellar i fascinar l'home occidental. Ja els primers cronistes espanyols van deixar constància de la bellesa subjugadora, de la captivadora magnificència –sovint tràgica– d'aquelles terres. El pròleg d'*El patio del Sol*, d'Enrique Rosas Paravicino, parla del magnetisme que el patrimoni cultural i històric del Cuzco emana, i amb el qual sedueix el visitant. I en Joan Bosch és un seduït per Cuzco. Però no només això, no és un

¹ Parlaments pronunciats en l'acte de presentació del llibre a Vilafranca del Penedès, 16 d'abril del 2010

turista de pas, és un viatger, o un “viajero-cronista”, com diu Rosas Paravicino, que es submergeix en la cultura que visita, es deixa captivar i emprèn el camí de la comprensió i l'aprofundiment per intentar de palpar-ne el sentit profund, l'esperit, el paisatge, l'herència, la vida.

En aquest sentit, els relats de Bosch arrelen amb força en tot un seguit de referents literaris. En primer lloc, la rica tradició oral inca a la qual fa referència el *patio* del títol del llibre, lloc d'intercanvi i convivència on la paraula esdevé lligam entre les persones. Els inques es delectaven explicant-se històries, llegendes i contes de tot tipus, una tradició oral mol arrelada per la qual tot escriptor que s'apropi a la cultura andina s'hi ha de sentir atret. En aquest sentit també es deixa sentir la influència de la novel·la andina, de la prosa indigenista pròpia, sobretot, del Perú i l'Equador, i de la tradició de la novel·la regionalista. En aquest gènere, el paisatge majestuós i la immensitat inquietant i meravellosa esdevenen protagonistes, i és en aquest contacte pur i directe amb la natura peruana i amb la gent que hi viu, amb la seva història i les seves llegendes, que l'escriptor de tema andí troba la seva veta més autèntica, una font inesgotable d'inspiració. Aquesta literatura de tema andí ha ressorgit al Perú durant la darrera dècada, de la mà d'autors com Julián Pérez Huaranca, posant en primera línia l'especificitat artística i cultural del Perú.

Hi ha, però, una segona línia d'influència literària que *El patio del sol* vol recollir, la del realisme màgic, tan característic de la millor prosa hispanoamericana: la incorporació de l'element sobrenatural i la sorpresa meravellosa en la quotidianitat dels personatges que habiten el Perú literari del llibre. No són estranys en aquesta compilació, doncs, relats en els quals el factor màgic penetra de sobte en el món real, com “la danzante que se regaló al viento convertida en música” de *La danza*, un dels millors relats del llibre.

Tradició narrativa oral, prosa indigenista, realisme màgic, més la mirada indagadora, i encuriosida del viatger fascinat són els punts de partida d'*El patio del sol*. El resultat és un recull de contes que reconstrueixen un món sensorialment i emocional, però també des del punt de vista social, històric i literari. És una recreació fantàstica de l'ambient andí a partir d'experiències viscudes en què imaginació i memòria s'alien per a crear un paisatge humà i

una natura lliure, on qualsevol cosa pot passar. Es tracta d'un apropament humil i fascinat a la cultura i la natura americanes, als fills del sol als quals fa referència el títol. Amb una admiració no exempta d'humor i sí plena d'imaginació i optimisme.

En Joan Bosch s'esforça per assolir una recreació i una fabulació màgica d'un món total: amb els seus colors, les seves olors, els paisatges, la gent, els mites, fins i tot els sabors, els tactes, la gastronomia. En aquest llibre trobem una efectiva barreja d'un narrador compromès amb un cronista que descriu estampes exactes del que ha vist i ha viscut. Es parteix d'una concepció romàntica, apassionada i meravellosa, d'una natura idealitzada i d'unes tradicions sacralitzades. Així doncs, trobem una recreació vitalista i esperançada d'un món màgic on l'apropament a la natura i la tradició esdevé allò que més sentit dona a la vida humana. Gran part del llibre és una mirada que intenta retenir i una memòria que lluita per reconstruir i reviu mitjançant l'evocació sensorial. Es tracta d'una natura còmplice, estilitzada, un paradís perdut en què fins i tot el desastre –quan és natural, com en el conte *La tierra*, i no provocat per la mà de l'home– té una explicació i esdevé mite, llegenda. L'espai de l'altiplanície peruana esdevé, així, sagrat, com en el relat *Machu Picchu*. Tot això no impedeix, però, captar el dolor, la tragèdia, les injustícies, percepció que desemboca en la denúncia de l'arbitrarietat i la desigualtat social.

I els protagonistes estan sempre creats amb tendresa i autenticitat. Abunda el personatge humil, innocent, senzill, arrelat a la natura, la tradició, la família –sovint fins i tot integrat o identificat amb la mateixa natura, convertida en territori del sagrat–. Són éssers sempre vitals, solars, arrelats a la seva terra, ja sigui la *vicuña* en perill d'extinció o l'*ayllus* andí. Són personatges sempre en cerca de quelcom perdut o en espera d'alguna cosa que ha d'arribar. Construïts amb poques pinzellades, esdevenen caràcters coherents i fermes, plens sovint d'una fragilitat molt humana.

Quant a l'element màgic, en molts dels relats la frontera entre el que és real i el que no ho és, entre el món de la fantasia i el de la realitat, es difumina, es dilueix o, fins i tot, pot desaparèixer amb tota naturalitat. Els morts es barregen amb els vius, com passava en *Pedro Páramo* i passa aquí en el relat *El viaje*. No és estrany que en un continent

ple de tan exuberant i subjugant bellesa natural, allò real es pugui barrejar amb el meravellós o, fins i tot, esdevenir-ne ell mateix. En aquest pati solar on tot és possible, un llibre que no pot ser llegit, o un mosquit en una habitació d'hotel, o una visita solitària a Machu Picchu esdevenen, percebuts amb aquella intensitat particular de la qual parlava Carpentier quan intentava definir el realisme màgic, detonants del fantàstic, del prodigi que irromp suaument, però inexorable, en la realitat.

Un dels contes condensa molt bé el que el lector pot esperar en obrir aquest llibre: *La habitación*. Aquest relat ens parla d'aquells espais ombrívols que en la nostra imaginació infantil s'omplien de misteris, desbordaven meravelles i màgia. D'igual manera, aquest llibre ens planteja un viatge a vista d'ocell per una geografia molt personal, en la qual, sota la llum del sol andí, tot pot ser motiu d'una sorpresa, d'un misteri, d'un succés imprevist i xocant.

C. Rull

Maximiliano Fuentes Codera

EL CAMPO DE FUERZAS EUROPEO EN CATALUÑA. EUGENIO D'ORS EN LOS PRIMEROS AÑOS DE LA GRAN GUERRA

Ed. Pagès. Lleida 2009.

Ampli i aprofundit estudi sobre els posicionaments dels intel·lectuals espanyols i específicament catalans durant la Primera Guerra Mundial, amb una referència explícita a Eugeni d'Ors com a personalitat intel·lectual especialment destacada en aquests anys i amb vinculacions amb altres intel·lectuals europeus, espanyols i catalans.

Les reflexions publicades dia a dia per Xènius al seu *Glosari* permeten resseguir contextos i relacions intel·lectuals en el que l'autor anomena història dels intel·lectuals i història intel·lectual. En qualsevol cas és destacable la rellevància social que a l'època aconsegueix aquesta intel·lectualitat, i específicament Eugeni d'Ors com a teòric del noucentisme. L'autor demostra com d'Ors es troba situat en el que ell anomena un camp de forces europeu en el qual, per una banda, hi ha els nacionalistes francesos i republicans catalanistes i, per l'altre, els posicionaments europeistes i neutrals de diversos països europeus, una situació de forces que afectarà el discurs i les activitats intel·lectuals i polítiques de Xènius.

El volum ressegueix la posició dels intel·lectuals europeus en la crisi de finals del segle XIX, les posicions polítiques i intel·lectuals en encetar-se la Gran Guerra, els inicis del *Glosari*, els seus precedents i la incidència en la definició noucentista, la seva consideració de la Gran Guerra com a guerra civil europea, les relacions entre intel·lectuals francesos i catalans i, encara, algunes notes sobre una possible línia germanòfila en el seu pensament.

J.M.L.

FONS BIBLIOGRÀFIC

Intercanvi Centre de Lectura de Reus

- *150 Autògrafs. Exposició realitzada amb motiu del 150è aniversari del Centre de Lectura (1859-2009)*. Centre de Lectura. Reus. 2010. 324 pàg.
- *Les ciutats del món*. Centre de Lectura de Reus. Reus. 2010. 246 pàg.

Aportació Ajuntament de Vilafranca del Penedès

- *La població de Vilafranca del Penedès en xifres. 2008*. Ajuntament de Vilafranca del Penedès-Servei de Plànol i Estadística. Vilafranca del Penedès. 2009. 50 + 2 llibrets del 2009.

Intercanvi Fundació Josep Irla

- VINYES i ROIG, Pau. *Visca la República! Joaquim Ventalló, periodista, polític, poeta i traductor*. Editorial Dux. Barcelona. 2010. 216 pàg.
- MARTÍ, Pep. *Josep Tarradellas 1899-1988*. Fundació Josep Irla. Barcelona. 2010. 94 pàg.
- FERRER, Joaquim. *Layret, Francesc 1880-1920*. Fundació Josep Irla. Barcelona. 2010. 100 pàg.
- IZQUIERDO, Santiago. *Pere Coromines 1970-1939*. Fundació Josep Irla. Barcelona. 2009. 86 pàg.
- VINYES i ROIG, Pau. *Visca la República! Joaquim Ventalló, periodista, polític, poeta i traductor*. Fundació Josep Irla. Barcelona. 2010. 216 pàg.

Donatiu Ministerio de Cultura

- *Certamen de fotografia sobre cultura popular 2008*. Ministerio de Cultura-Secretaria General Técnica. Madrid. 2009. 240 pàg.

Donatiu Sr. Vicenç Carbonell

- *Itineraris per la Comarca de l'Anoia. Vilanova del Camí. La Pobla de Claramunt. Capellades*. Itinerari 1. Ajuntament d'Igualada. Igualada. 1981. 31 pàg.
- *Itineraris per la Comarca de l'Anoia. Els Prats de Rei. Calaf. Sant Pere Sallavinera*. Itinerari 2. Ajuntament d'Igualada. Igualada. 1981. 39 pàg.
- *Itineraris per la Comarca de l'Anoia. Santa Maria de Miralles. La Llacuna. Bellprat*. Itinerari 3. Ajuntament d'Igualada. Igualada. 1982. 35 pàg.
- *Itineraris per la Comarca de l'Anoia. Rubió. Copons. Veciana*. Itinerari 4. Ajuntament d'Igualada. Igualada. 1982. 47 pàg.
- *Itineraris per la Comarca de l'Anoia. La Torre de Claramunt. Cabrera d'Anoia. Vallbona d'Anoia*. Itinerari 5. Ajuntament d'Igualada. Igualada. 1983. 39 pàg.
- *Itineraris per la Comarca de l'Anoia. Piera. Els Hostalets de Pierola. Masquefa*. Itinerari 6. Ajuntament d'Igualada. Igualada. 1984. 39 pàg.
- *Itineraris per la Comarca de l'Anoia. Òdena. El Bruc. Castellolí. Collbató*. Itinerari 7. Ajuntament d'Igualada. Igualada. 1985. 43 pàg.

- *Itineraris per la Comarca de l'Anoia. Carme. Orpí. Sta. Margarida de Montbui*. Itinerari 8. Ajuntament d'Igualada. Igualada. 1986. 39 pàg.
- *Itineraris per la Comarca de l'Anoia. Calonge de Segarra. La Molsosa. Castellfolit de Riubregós*. Itinerari 9. Ajuntament d'Igualada. Igualada. 1986. 35 pàg.
- *Itineraris per la Comarca de l'Anoia. St. Martí de Sesgueioles. Pujalt. Montmaneu*. Itinerari 10. Ajuntament d'Igualada. Igualada. 1987. 39 pàg.
- *Itineraris per la Comarca de l'Anoia. Jorba. Argençola. St. Martí de Tous*. Itinerari 11. Ajuntament d'Igualada. Igualada. 1987. 39 pàg.
- GÓMEZ, A; MATA, J.M; PORTA, F; RAMÍREZ, A. i VÍA, Mn. LL. *Itineraris geològics. Bages, Berguedà, Anoia, Solsonès*. Centre d'Estudis Geològics "Valentí Masachs". Barcelona. 1981. 210 pàg. + mapa.
- DD.AA. *El casc antic d'Igualada. Evolució arquitectònica i urbanística*. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. Igualada. 1978. 88 pàg. + mapa.
- *Estudis. Temes sobre la comarca de l'Anoia*. Núm. 1. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. Igualada. 1985. 72 pàg.
- *Estudis. Temes sobre la comarca de l'Anoia*. Núm. 2. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. Igualada. 1985. 56 pàg.
- *Estudis. Temes sobre la comarca de l'Anoia*. Núm. 3. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. Igualada. 1986. 60 pàg.
- *Herbari de la comarca d'Anoia*. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. Igualada. 1981. 10 pàg.
- REQUENA i MIRET, Emili. *Papallones de la Comarca d'Anoia (Ropalòcers)*. Ajuntament d'Igualada. Igualada. 1982. 40 pàg.
- VINYES, Joan i PONS i GRIERA, Lúcia. *Atlas lingüístic del Domini Català*. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 1998. 526 pàg.
- *Miscellanea Barcinonensia* núm. XXXI. Ajuntament de Barcelona. Barcelona. 1972. 130 pàg.
- *Miscellanea Barcinonensia* núm. XXVIII. Ajuntament de Barcelona. Barcelona. 1971. 56 pàg.
- *Igualada*. Ajuntament d'Igualada. Igualada. s/d. 40 pàg.
- LLACUNA i ORTÍNEZ, Pau. *Igualada 10. Itineraris per la ciutat*. C.O.D.I. Barcelona. 1981. 176 pàg.
- *Quaderns. L'arxiu d'una masia: Can Prat* núm. 1. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. Igualada. 1991. 34 pàg.

Intercanvi Centre d'Estudis de Granollers

- *Ponències. Anuari 2009*. Centre d'Estudis de Granollers. Granollers. 2010. 200 pàg.

Intercanvi Col·legi de Notaris de Catalunya

- *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols* volum XXVII. Col·legi de Notaris de Catalunya. Barcelona. 2009. 394 pàg.